

Eduskunta
Hallintovaliokunta

Hallintovaliokunnan kokous 7.5.2024 klo 12.15 / HE 27/2024 vp

Maahanmuuttoviraston lausunto; HE 27/2024 vp, hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Maahanmuuttovirasto kiittää tilaisuudesta tulla kuulluksi otsikon mukaisessa asiassa. Virastolla on ollut mahdollisuus osallistua aktiivisesti hallituksen esityksen valmisteluun ja viraston näkökulmia on jo tuolloin huomioitu. Lakiesitys selkiyttää asumisaikaedellytyksen tulkintaa esimerkiksi kerätystä asumisajasta luopumalla, yksinkertaistamalla asumisaikaan hyväksyttävien ulkomaanpäivien laskentaa sekä selkiyttämällä lupakatkoksien vaikutusta asumisaikaan. Maahanmuuttovirasto nostaa esiin muutamia viraston näkökulmasta olennaisia huomioita esiin hallintovaliokunnan käsittelyssä.

Asumisaika kielitaitoedellytyksen täyttyessä

Kansalaistamiseen edellytettävää asumisaikaa esitetään nostettavan nykyisestä viidestä vuodesta kahdeksaan vuoteen. Kielitaitoedellytyksen täyttyessä asumisaikavaatimus olisi jatkossa viisi vuotta (nykyisin neljä vuotta). Käytännössä jo nyt suurimmassa osassa kansalaisuushakemuksia yleisestä asumisaikavaatimuksesta poiketaan, koska hakija täyttää kielitaitoedellytyksen. Jatkossa ero olisi kolme vuotta yleisen asumisaikavaatimuksen ja poikkeusperusteisen asumisaikavaatimuksen välillä nykyisen yhden vuoden eron sijaan. Kannustin kielitaidon hankkimiseen olisi jatkossa näin ollen merkittävä. Tämän voidaan arvioida lisäävän edelleen aktiivisuutta kielitaidon hankkimiseen.

Kielitaidon osaamisella voidaan nähdä kotouttamista edistävää vaikutusta ja se helpottaa yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä toimimista kansalaisuuden mukanaan tuomine oikeuksineen ja velvollisuuksineen.

Enimmäiskäsittelyaika kansainvälistä suojelua saavien ja kansalaisuudettomien kansalaisuushakemuksissa

Kansainvälistä suojelua saaneiden ja kansalaisuudettomien hakijoiden kansalaisuuden saamista helpotettaisiin uudessa laissa säätämällä yhden vuoden enimmäiskäsittelyajasta.

Kiireellisestä käsittelystä on säädetty jo vuonna 2003, mutta sen toteutuminen ei ole ollut ongelmaton. Enimmäiskäsittelyaikaan ja sen laskemiseen liittyy myös haasteita esimerkiksi sen osalta, mistä hakemuksen enimmäiskäsittelyaika lasketaan, mikä vaikutus on vireillepanon jälkeen tehtävillä täydennyksillä käsittelyajan laskemiseen ja mitä toisaalta tehdään,

jos käsittelyaika ylittyy. Kansalaisuushakemuksia pannaan usein vireille puutteellisina tai tilanteessa, jossa kaikki kansalaistamisen edellytykset eivät vielä täyty. Tämä pidentää osaltaan käsittelyaikoja ja aiheuttaa ruuhkautumista. Pääosa hakemuksista tulee vireille sähköisesti ja osa hakemuksista etenee käsittelyyn täysin ilman tunnistautumiskäyntiä. Palvelupisteen kautta tunnistautuvien hakijoiden kohdalla palveluaika on hyvin rajallinen eikä siinä ole mahdollista syvällisesti perehtyä/ ottaa kantaa hakemuksen täydellisyyteen. Ilmeiset puutteet voidaan yleensä havaita. Sähköinen järjestelmä ei osaa tulkita liitteiden sisältöä vaan se tunnistaa liitteet hakijan itse nimeämän mukaisesti. Tosiasiallisesti tieto hakemuksen täydellisyydestä ja asianmukaisesta täyttämisestä sekä liitteiden tarkemmasta sisällöstä on siten vasta siinä vaiheessa, kun hakemus otetaan käsittelyyn.

Maahanmuuttovirasto toteaa, että nykyinen hakemusten ruuhkautunut tilanne sekä vireille tulevien hakemusten tasaisesti kasvanut määrä tuo haasteita käsittelyaikoihin. Käsittelyä odottavissa hakemuksissa on paljon lisäselvitystarvetta ja monimutkaisten kysymysten ratkaisemista vaativia hakemuksia, joihin automaatiosta ei ole saatavissa apua. Riskinä on, että aikaisemmin vireille pantujen hakemusten käsittelyaika entisestään pitenee lakisääteisen käsittelyajan piiriin kuuluvien hakemusten priorisoinnin kustannuksella. Uusi pidempi asumisaikavaatimus voi vähentää uusien hakemusten määrää, mutta toisaalta Maahanmuuttovirasto arvioi, että asumisajasta ja kielitaidosta tullaan pyytämään enemmän poikkeuksia lakimuutoksen myötä, mikä puolestaan lisää työtä hakemusten käsittelyssä ja voi lisätä kielteisten päätösten määrää. Lakisääteinen käsittelyaika saattaa lisätä myös yhteydenottoja neuvonta- ja asiakaspalveluun, mikä on myös tarpeen huomioida resursoinnissa. Käsittelyaikojen mahdollinen piteneminen lisääisi todennäköisesti kantelujen määrää sekä ylimmille lainvalvojille että sisäministeriölle ja Maahanmuuttovirastolle.

Järjestelmämuutokset ja aikataulu

Lakimuutoksen edellyttämät pakolliset järjestelmämuutokset voidaan toteuttaa aikaisintaan 1.11.2024 ulkomaalaisasioiden asiantuntijajärjestelmään (UMA) ja sähköiseen palveluun Enter Finlandiin. Osa järjestelmämuutoksista voidaan toteuttaa lakimuutosten jälkeen.

Ylijohtaja

Ilkka Haahtela

Erityisasiantuntija

Marika Suutala

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 06.05.2024 klo 12:24. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.